

Mai vei Peresitedi Thomas S. Monson

Tuberi Vinaka ki Vale

Eda rai ki lomalagi ki na veidusimaki sega ni cala oya, me rawa ni da vakadavora ka muria e dua na kosi yalomatua ka dodonu.

Kemuni na taciq, eda soqoni me vaka e dua na isoqosoqo qaqa ni matabete, eke ena Vale ni Koniferedi kei na veivanua tale eso e vuravura taucoko. Sa ka dokai ia e vakayalomalumalumutaki au na itavi e noqu meu cavuta eso na malanivosa vei kemuni. Au masuta na Yalo ni Turaga me vukei au kina.

Ena vitusagavulukalima na yabaki sa oti, ena ika 14 ni Feperueri, 1939, mai Hamburg, Jamani, a marautaki kina e dua na siga ni vakacagicagi. Sala vata kei na vosa eso ni vakanui-nui vinaka, na kaila ni tamata, kei na lagati ni sere ni vanua, sa biu yani ki wasawasa ka muria na Uciwai na Elbe na waqanivalu vou na *Bismarck*. Oqo, na waqa kaukauwa duadua me vude tiko, na ivakaraitaki vakariseyate ni iyaragi kei na misini. Na kena caka e gadrevi kina e 57,000 na droini me baleta na dakai vakamisini rua na kena tawa 380-na milimita, ka cakacakataki koya na rada. E tu ena waqa oqo e 28,000 na maile (45,000 km) na isema ni livaliva. E sivia na 35,000 na tani na kena bibi, ka taqomaki vakavinaka sara ena isasabai peleti. Vakaturaga na kena irairai, vaka na tuwawa na kena levu, vakaiyanaqa na kaukauwa ni kena iyaragi, e nanumi ni na sega ni luvu rawa na waqa vakaitamera oqo.

Na siga nei *Bismarck* a yaco mai rauta ni rua na yabaki mai na gauna oya, ena nodratou veivorati ena ika 24 ni Me, 1941, kei rau na waqa ni valu kaukauwa duadua ena matamania ni Mataivalu e Wai ni Peritania, na *Prince of Wales* kei na *Hood*, na *Bismarck* vata kei na manua ni Jamani na *Prinz Eugen*. Ena loma ga ni lima na miniti sa vakadromuca kina na *Bismarck* ki na boto ni Atalanitika na *Hood* kei ira kece vakavo ga e tolu na 1,400 na kena kaimua. Na manua ni Peritania tale

kadua, na *Prince of Wales*, sa vuetaki sara vakaca ka gole yani.

Ena loma ni tolu na siga e muri sa vala tale kina na *Bismarck* kei na waqanivalu ni Peritania kei na waqavuka. Taucoko, a vakanamatataka o Peritania na nodratou igu e lima na waqanivalu, rua na dauusa waqavuka, 11 na kurusa, kei na 21 na manua ena dua na sasaga me kune ka vakaluvuci na *Bismarck* qaqa.

Ena ivalu oqo, e lailai ga na vakacaca ni vica vata na gasaukuro e lauta na *Bismarck*. E sega dina beka ni rawa ni vakaluvuci? Qai laudonu e dua na topito, ka muduka na cakacaka ni rada ni *Bismarck*. Sega ni yaga na sasaga me vakavinakataki. Sa vakarau me cabolo na dakai ka ra tuvakarau na kaimua, sa rawa ga ki na *Bismarck* me vakacacawiriwiri vakamalua voli. E toka voleka ga na mataivalu waqavuka qaqa ni Jamani. Sa sega ni rawa ni yacova na vanua e dau kele kina na *Bismarck*. Sega ni dua vei rau e rawa ni solia na ivakaruru gadrevi, baleta sa sega ni rawa me sokota vakadodonu na nona kosi na *Bismarck*. Sa sega na rada, sega na veivuke, sega na ikelekele ni waqa. Sa voleka na ivakataotioti. E kacabote na dakai ni Peritania ni ra sa sega ni yaga na kaimua ni Jamani ka vakaluvuci na waqa a nanumi ni na sega ni rawa ni vakarusai. E caroba taumada e yasana na ua cudrucudru ni Atalanitika oti qai tiloma na

isakisaki ni mataivalu e wai ni Jamani. Sa oti na *Bismarck*.¹

Me vaka na *Bismarck*, o keda yadua eda cakamana vakaidinia. Na noda buli, ia, e sega ni caka ena vuku vakatamata. E rawa vua na tamata me bulia na mataqali misini vereveera sara ia e sega ni rawa ni solia kina na icegunibula se vakatora kina na kaukauwa ni vakasama kei na vakatulewa. Oqori na isolisoli vakalou, ka na vakatora duadua ga na Kalou.

Me vaka na rada bibi ni dua na waqa, kemuni na taciqa, sa vakarautaki vei keda e dua na sala me da lewa na mua me da gole kina. E yalovi keda mai na valenicina ni Turaga ni da sokota tiko na wasawasa ni bula oqo. Na noda inaki me da sokota na kosi sega ni veivukiyaki ki na takete eda gadreva—io na matanitu vakalesitiele ni Kalou. Na tamata sega ni vakainaki sa vaka na waqa sega na kena rada, ena sega ni rawa ni yaco ki na nona ikelekele ni waqa. E yaco

mai vei keda na sikinala: vakadavora nomu kosi, vakarewa nomu laca, vakadavora donu nomu rada, ka toso.

Me vaka ena *Bismarck*, qaqa, sa vakakina vua na tamata. Na igu ni idini kei na kaukauwa ni ivocevoce e sega na betena ni sega na vakasama ni vanua me da gole kina, na vagoi ni igu, na dusimaki ni kaukauwa mai na rada, sega ni laurai, ka lailai sara ia e yaga vakalevu sara na kena itavi.

Na Tamada e solia mai na matanigisa, na vula, kei na kalokalo—kei na veivuravura vakalomalagi me dusimaki ira na dausoko era dau sokota na veiwasa. Vei keda, ni da lakova na salatu ni bula oqo, sa vakarautaka o Koya e dua na mape matata ka dusia na sala ki na noda icavacava gadrevi. E vakasalataki keda o Koya: qarauna na vagoi tani, na barinisavu, na icori. Eda na sega ni rawa ni cavilaki mai vei ira era via vagoi keda tani, o ira na dauvakatagi vuku ni ivalavala ca era yalovi keda vaka ka vaka. Ia, eda na tu vakadua ka masu, eda vakarorogo ki na domo malua ka lailai ka dau tukuna ki na vu ni yaloda na veisureti malumu ni iVakavuvuli, “Ia mo lako mai, mo muri au.”²

Ia era tu eso era sega ni rogoca, era sega ni via muria, o ira na sega ni talairawarawa kina, o ira era vinakata me ra muria na sala era bulia ga. Sa rui vakavuqa nodra soli ira ki na veitemaki ka wapoliti keda tu ka dau veirawai sara na kena irairai.

Ni da taura tu na matabete, eda sa biu mai ki vuravura ena veigauna dredre. Eda bula ena dua na vuravura ni duidui ka tu na ile ni veisaqasaqa e veivanua kecega. Na inaki vakapolitiki e yavalata na veimatani, era segata na kaukauwa na iliuliu dauveivaka-saurarataki, ka so na iwase ni kawatamata era sa buturaki sobu, vakuwai ena veimadigi eso ka ra biu tu ena yalodruka. Voqa tu e daligada na ivakavuvuli lasu vakatamata, ka wapoliti keda na ivalavala ca.

E noda na itavi me da kilikili kaya na veivakalougatataki lagilagi kecega sa vakarautaka tu vei keda na Tamada mai Lomalagi. Na veivanua kecega eda lako kina, ena lako vata kei keda na noda matabete. Eda sa tu li ena

veivanua tabu? Yalovinaka, ni se bera ni o biuti iko kei na nomu matabete ena dua na ituvaki rerevaki ena nomu lakova na veivanua se vakaitavi ena veika ka sega ni kilikili kei iko se kei na matabete oqori, tu mada vakadua mo vakasamataka na kena revurevu.

O keda eda sa tabaki ki na matabete ni Kalou e rawa ni da vakayacora na veisau. Ni da dei toka ena noda savasava yadua ka rokova noda matabete, sa yaco me da ivakaraitaki vinaka me ra muria mai eso tale. E veivakasalataki na iApositolo o Paula, “Io mo yaco mo nodra ivakarau era sa vakabauta, ena vosa, ena ivalavala, ena loloma, ena lomadina, ena yalosavasava.”³ E vola talega o koya o ira na daumuri Karisito e dodonu me ra “vaka na cina e vuravura.”⁴ Ni da ivakaraitaki ni buladodonu e rawa ni da vakararamataka na vuravura sa butobuto cake tikoga.

E vuqa vei kemuni o ni na nanumi Peresitedi N. Eldon Tanner, ka a veiqaravi vakadaunivakasala vei iratou e va na Peresitedi ni Lotu. A vakarautaka o koya e dua na ivakaraitaki sega ni veivukiyaki ni buladodonu ena nona gauna taucoko ni cakacaka, ena veiqaravi vakamatani mai Kenada, ka vakakina vakai-Apositolo i Jisu Karisito. E solia vei keda o koya na ivakasala vakauqeti oqo: “E sega ni dua tale na ka ena kauta mai na reki e cecere cake kei na qaqa me vaka noda bulataka na ivakavuvuli ni kosipeli. Mo ivakaraitaki; dau veivakauqeti ki na vinaka.”

E tomana o koya: “O keda yadua eda sa tabaki oti mai me baleta eso na cakacaka ni da italai digitaki ni [Kalou] ka raica o Koya ni ganita me solia vei keda na matabete kei na kaukauwa me da veiqaravi ena yacana. Dau nanuma tiko ni ra raici iko tiko mai na tamata me baleta na veiliutaki ka o vakauqeta tiko na nodra bula ena dua vei rau na vinaka se na ca, na veivakauqeti oqori ena vakilai tu ena veitabatamata sa bera mai.”⁵

Eda sa vaqacacotaki ena ka dina ni kaukauwa cecere duadua ena vuravura nikua oya na kaukauwa ni Kalou ni cakacaka mai vei ira na tamata. Me da sokota ka taqomaki tiko ena wasawasa ni bula oqo, eda gadreva Nona

veituberi na Dausoko Tawamudu oya—io na Jiova cecere. Eda kerekere yani, eda kerekere cake me da rawata na veivuke vakalomalagi.

E dua na ivakaraitaki kilai levu ni sega ni kerekere cake o Keni, na luvei Atama kei Ivi. Qaqa ena vanua a rawa ni yacova ia malumalumu nona vakatulewa, e vakatara o Keni na koco, vuvu, talaidredre, kei na laba me sogota nona rada ka a rawa ni tuberi koya ki na veitaqomaki kei na bula vakacerecerei. E vakaisosomitaki na rai cake ena wadra sobu; sa lutu o Keni.

Ena dua tale na gauna mai vua e dua na tui ca, a vakatovolei e dua na italai ni Kalou. Ni vukei ena veivakuqeti vakalomalagi, a vakadewataka o Taniela vua na tui na volavola ena lalaga. Me baleta na ka ni loloma e soli tu vua—na icurucuru vakatui, na itaube koula, kei na kaukauwa vakapolitiki—kaya ga o Taniela, “A nomuni solisoli me sa nomuni ga, kei na nomuni iyau mo ni solia ga vua e duatani.”⁶ Na iyau cecere kei na kaukauwa a soli vei Taniela, na iloloma ka matataka na veika ni vuravura sega ni ka ni Kalou. Vakasuka o Taniela ka yalodina tikoga.

E muri, ni sokalou vua na Kalou o Taniela ni sa virikotori oti na lewa e vakatabui kina, a viritaki ki na dua na

qara ni laione. E tukuni ena italanoa mai na ivolatabu, ena mataka ka tarava, “A sa qai kau cake mai na qara ko Taniela, a sa sega ni kune vua e dua na tikina e ca, ka ni sa vakabauta na . . . Kalou.”⁷ Ena dua na gauna ni gagadre bibi, nona yalodina o Taniela me tudei toka ga ena nona kosi sa rawata kina na veitaqomaki vakalou ka vakarautaki na ivakaruru ni veitaqomaki. Na veimaroroi kei na veitaqomaki vakaoqori e rawa ni noda ni da muria talega na kosi tudei ka gole ki na noda itikotiko tawamudu.

Na itukutuku makawa e vaka na liga ni kaloko, e tukuna na toso ni gauna. Sa duatani tale na kawatamata era sa bula nikua e vuravura. Sa tu e matada nikua na leqa ka sa rairai dre dre mai. Ena itukutuku taucoko ni vuravura, sa cakacaka tiko vakaukauwa o Setani me baleta nodra vakarusai na daumuria na iVakabula. Kevaka eda soli keda ki na nona veitemaki, eda na—me vaka na *Bismarck* kaukauwa—vakayalia na rada ka na rawa ni tuberi keda yani ki na veitaqomaki. Ia, ni sa vakavolivoliti keda tu na kilaka vakatamata, eda rai ki lomalagi ki na veidusimaki sega ni cala oya, me rawa ni da vakadavora ka muria e dua na kosi yalomatua ka dodonu. Ena sega ni guilecava na Tamada Vakalomala na noda vakatakekere ena yalodina. Ni

da segata na veivuke vakalomalagi, na noda rada, sega ni vaka na *Bismarck*, ena sega ni druka.

Ni da toso tiko ena noda dui ilakolako, me da sokota ka taqomaki tiko ena wasawasa ni bula oqo. Me da yaloqaqa me vaka e dua na Taniela, me da tudei ka yalodina e dina ni tu na ivalavala ca kei na veitemaki e wavoliti keda tu. Me titobu ka qaqa me vaka na nei Jekope na taci Nifai na noda ivakadinadina, o koya ni sa tu e matana e dua ka segata vakaukauwa sara ena veisala kecega me vakarusa nona vakabauta, a kaya, “Kau sa tudei kina.”⁸

Ni tubera na noda ilakolako na rada ni vakabauta, kemuni na taciq, o keda talega eda na raica na noda sala lesu ki vale ka taqomaki vinaka—ki vale vua na Kalou, me da tiko tawamudu vata kei Koya. Me rawa ni vakakina vei keda yadua, sa noqu masu ena yaca tabu i Jisu Karisito, noda iVakabula ka Dauveivueti, emeni. ■

IDUSIDUSI

1. Raica na Ludovic Kennedy, *Pursuit: The Chase and Sinking of the Bismarck* (1974).
2. Luke 18:22.
3. 1 Timoci 4:12.
4. Filipai 2:15.
5. N. Eldon Tanner, “For They Loved the Praise of Men More Than the Praise of God,” *Ensign*, Nove. 1975, 74.
6. Taniela 5:17.
7. Taniela 6:23.
8. Jekope 7:5.